

Psykolog i grenseland

Bente Riise

Ola Røe

– I Finnmark er det utbredt å tro på spøkelser. Mange samer tror også på underjordiske. Jeg har lyst til å forske på sammenheng mellom hallusinasjoner og kulturelle fenomener, sier Elisabeth Gerhardsen, som oppdaget sine samiske røtter først som voksen. Hun lærte seg samisk og flyttet til Karasjok for seks år siden.

Navn: Elisabeth Gerhardsen

Utdanning: Psykologspesialist i klinisk barne- og ungdomspsykologi

Stilling: Sjefpsykolog og tidligere leder av BUP Karasjok, Samisk nasjonalt kompetansesenter for psykisk helse

Forfatterskap: har skrevet boka «Gode knep for småbarnsforeldre», Tell forlag 2002.

Hvorfor ble du psykolog?

– For å være ærlig begynte jeg å studere psykologi for å samle poeng til medisinstudiet, men så ble jeg fascinert av faget. Mye av psykologien handler om å sette ting man har ant og merket inn i et system, det var som et puslespill som ga større mening.

Hvilken fagperson eller forsker har betydd mest for deg?

– Det siste tiåret har jeg vært inspirert av Michael White og tenkningen rundt eksternalisering, det at man snakker om problemet som utenfor den det gjelder. Ved å snakke med en gutt om sinneanfallene som en sky som kommer over ham, i stedet for å si at han er en hissigpropp, blir det mindre skyld og skamfølelse.

«Foreldre fester gjerne en mynt eller smykke på småbarna når de skal ut og leke for at de ikke skal bli forbyttet. Folk smiler litt beskjemmet og kaller det gammel overtro, men ønsker likevel ikke å ta noen sjanser.»

Hva er den beste fagartikkelen du har lest det siste året?

– Jeg leste nettopp en spennende artikkel av Ihsan Al-Issa, «The Illusion of Reality or the Reality of Illusion. Hallucinations and Culture.» Den handler om det jeg er svært opptatt av for tiden, kulturens innflytelse på frekvens og utforming av hallusinasjoner.

Hva er din faglige favoritt-kjeppehest?

– Respekt for klientene. Jeg tenker at det kan være tilfeldigheter som avgjør hvem som sitter på hvilken side av bordet. Du skal ikke prøve å bli klienten, men ha en grunnleggende respekt for at det like gjerne kunne være du som satt der.

Hvilken sak burde psykologer gå i bresjen for?

– Jeg mener vi burde være mer på banen i debatten om fødselspermisjoner. Tenkning rundt tilknytning mangler helt i debatten, enda så mye kunnskap vi har om det. Det blir innført tvungne ordninger der amming står igjen som eneste argument for at mor og barn trenger hverandre – og nesten beklageligvis noe menn ikke kan overta – og det kommer ikke fram hvor viktig tilknytningen til hovedomsorgsgiver er, som jo oftest er mor. Det er en utfordring hvordan dette båndet skal slakkes på, og den delen av psykologisk kunnskap er fraværende i diskusjonen.

Hvilken norsk psykolog fortjener mer oppmerksomhet?

– Den jeg først tenker på er Hanne Haavind. Jeg beundrer det at hun klarer å kombinere veldig ulike deler av psykologrollen, og mestrer hver del godt. Hun er både en god kliniker, engasjert teoretiker og en dyktig foreleser.

Hva brenner du (mest) for som psykolog?

– Jeg er opptatt av hvordan psykologien utøves i forhold til den samiske befolkningen. Jeg er opptatt av hvordan faget skal fungere, hvordan vi kan utvikle metoder og utredningsinstrumenter som er tilpasset den samiske folkegruppa.

Hva ville du gjort om du var minister for en dag?

– Etter å ha jobbet tre år i barnevernet, ser jeg at det må styrkes kraftig. Jeg ville doblet lønna til de som jobber der, og firedoblet kompetansekravene. Jeg ville gitt langt mer midler til denne etaten. Da ville vi få godt utdanna folk med lang yrkeserfaring og som kunne brukt sine faglige erfaringer til å gjøre reelt endringsarbeid – altså å styrke og bedre foreldrefunksjoner. Vi kunne sette inn mer spissede tiltak rundt hvert enkelt barn.

Hvilken skjønnlitterær bok eller forfatter har gjort størst inntrykk?

– Som barn slukte jeg alt av cowboy- og indianerbøker, og som 13-åring kom jeg over en bok som gjorde et uutslettelig inntrykk: *Den store ånd*, om siouxindianeren Lane Deer. Den åpnet en ny verden for meg, og siden har jeg vært opptatt av etniske og kulturelle minoriteter. Min far har sjøsamisk bakgrunn, noe som er blitt grundig fortiet i familien. Jeg husker ennå reaksjonen til tanta mi da jeg spurte om vi hadde samiske røtter. Ansiktet fortrakk seg, hun ble helt forferdet og sa «Slikt må du aldri mer spørre om!».

NYSGJERRIG PÅ SPØKELSER: – Forteller man om opplevelser med spøkelses, blir man ikke sett på som sprø, tvert imot blir folk i Finnmark nysgjerrige og vil vite mer. Psykotiske personer blir oppfattet som syke, men folk flest har en lavere terskel for å tolke diffuse sanseintrykk som spøkelses enn mer urbane folk, sier psykolog Elisabeth Gerhardsen.

Hva er din største skrekk?

– Jeg er ikke så fobisk av meg, har kun en lett utgave av høydeskrekk. Faglig sett er jeg bekymret for måten helseforetakene drives, med en ekstrem vektlegging av inntjening og økonomi. Blårussen har overtatt landet, med en tenkning som er teknisk-økonomisk og lite menneskevennlig. Vi skal drive forretning, men jeg er for naiv til å forstå hvordan samfunnsøkonomien kan tjene penger på sykdom.

Hva irriterer deg med psykologien?

– Vet ikke om jeg er så irritert, men vi psykologer er litt tannløse i en del faglige debatter, vi er ikke flinke nok til å profilere oss som fagpersoner på arbeidsplasser og at vi kan noe spesifikt som andre ikke kan.

Hvordan kan psykologi bli et morsommere fag?

– Vi må bli mer pedagogiske i formidlingen av faget. Og ikke være redde for å være konkrete. Vi må bruke all vår psykologiske kløkt på hvordan vi formulerer oss og formidler kunnskap. Det er helt uproblematisk å gi råd om man bare gjør det på den rette måten.

Aktuelt nå: Er diagnostisering av ADHD for lett?

– Både ja og nei. Noen er for raske med å stille diagnose, andre er for forsiktige. Det er en relativt vanskelig diagnose å sette, fordi så mange ulike problemer gir de samme symptomene. De fleste jeg kjenner tar det ganske nøye, men det er vel noe venstrehåndsarbeid også. Det tar tid å få tak i emosjonelle problemer og skambelagte hendelser i barnets miljø som har bidratt til symptomene. Det får man ikke gjort på noen få dager.

Har du en psykologvits på lager?

– «Hvor mange er klokken?» Og terapeuten svarer: «Hva skulle du ønske at den var?»

Den kan kanskje peke mot de som jukser i terapi, og tolker ting ut i det absurde. Jeg hørte om en arbeidsledig kvinne som gikk i gruppeterapi, men som meldte avbud fordi hun skulle på et jobbintervju. På neste samling ble hun spurt om hvorfor hun uteble og «hva er det med gruppen som gjør at du vegrer deg for å komme?»